

UiO : **MultiLing – Senter for flerspråklighet**
Det humanistiske fakultet

Felles utfordringer for de nordiske språkfelleskaper

Nordisk Nabospråksdidaktik og -kommunikasjon i Lærerutdannelsene
Københavns Professionshøjskole, 12.-13. september 2019

Unn Røyneland

**KNM Helge Ingstad kolliderer med TS Sola 04:02,
8. november 2018**

All kommunikasjon mellom fregatten, tankeren og
sjøtrafikksentralen foregikk på norsk (NRK 2018)
- lokal vestnorsk dialekt

Kystverket: Amerikansk Nato navigatør på brua

Problem med å forstå norske dialekter?

Havarikommisjonens undersøkelser avdekker bl.a. språk og kommunikasjonsproblemer...

Kystverket diskuterer å gjøre engelsk til offisielt sjøspråk
(NRK Hordaland 2018)

Felles utfordringer for de nordiske språkfelleskaper

- Globalisering, migrasjon, internasjonalisering og digitalisering
 - Demografiske endringer
 - Et stadig mer flerspråklig Norden
 - Engelsk som lingua franca innenfor stadig flere domener
 - Språkmangfold i arbeidslivet
 - Eksplosiv (språk)teknologisk utvikling
 - Dramatisk endret medievirkelighet

Språk i Norge – kultur og infrastruktur

Foto: Ketil Frøland/Kulturdepartementet

sprakinorge.no

Demografiske endringer

- **Ca. 4,2 millioner med innvandrerbakgrunn i Norden**
- Norge: 17 % (SSB 2019) *Polen, Litauen, Sverige/Somalia*
- Danmark: 13 % (DST, 2019) *Tyrkia, Polen, Syria*
- Sverige: 22% (SCB, 2019) *Finland, Irak, Syria*
- Island: 12 % (DTS, 2017) *Russland, Estland, Somalia*
- Finland: 7 % (DTS, 2017) *Polen, Litauen, Filippinene*
- En stor andel er innvandring mellom de nordiske landene og fra EU/EØS-området (ca 50 %)

Demografiske endringer

- Folk kommer fra over 200 ulike nasjoner/selvstendige regioner
- Mellom 200-300 ulike språk
- Mange kan ikke engelsk fra før

- Problem: Ikke alle har rett til språkopplæring
- Utfordring: Hva vil det si å lære «norsk», «dansk», «svensk», «islandsk»?

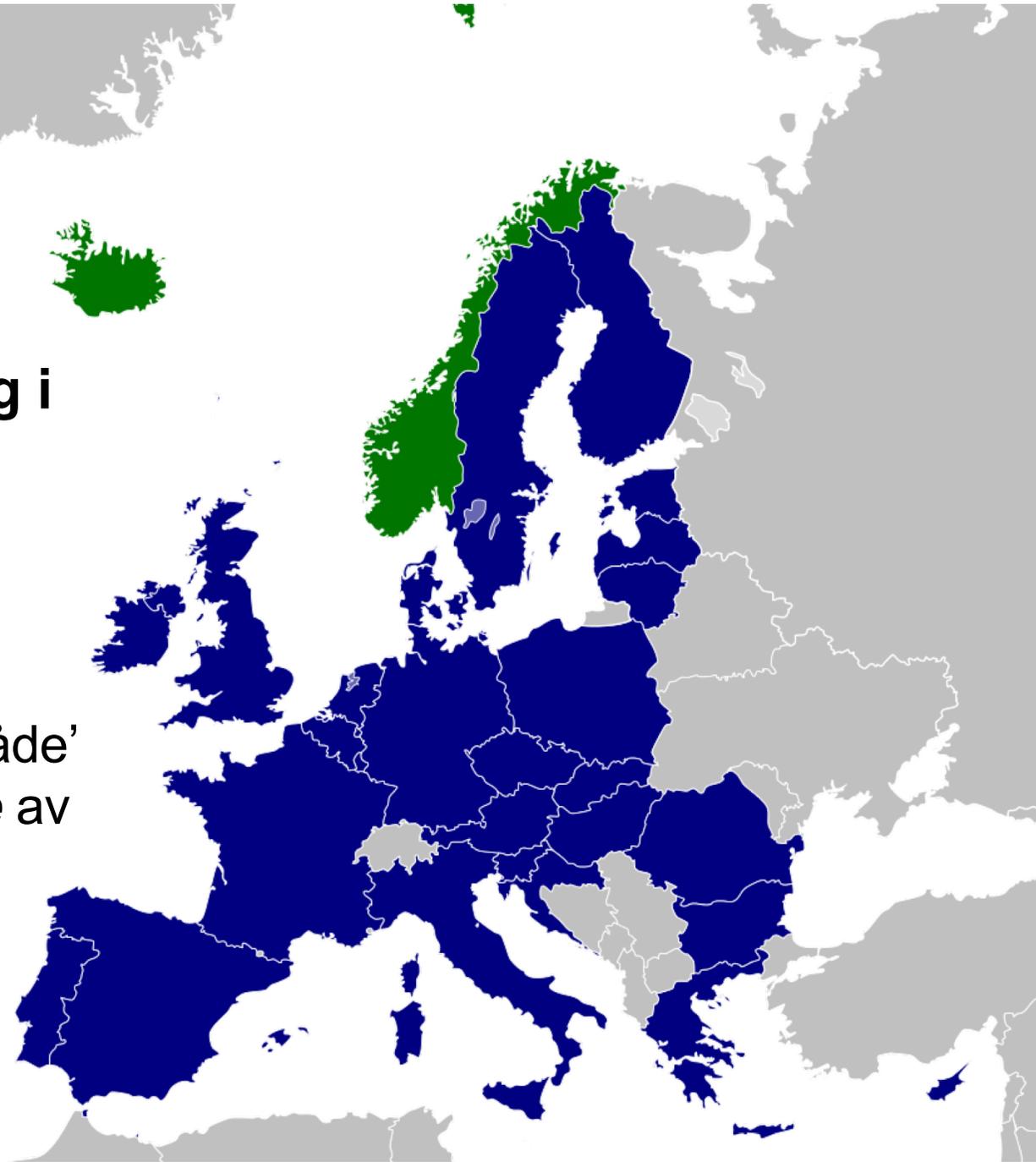
Et flerspråklig arbeidsmarked

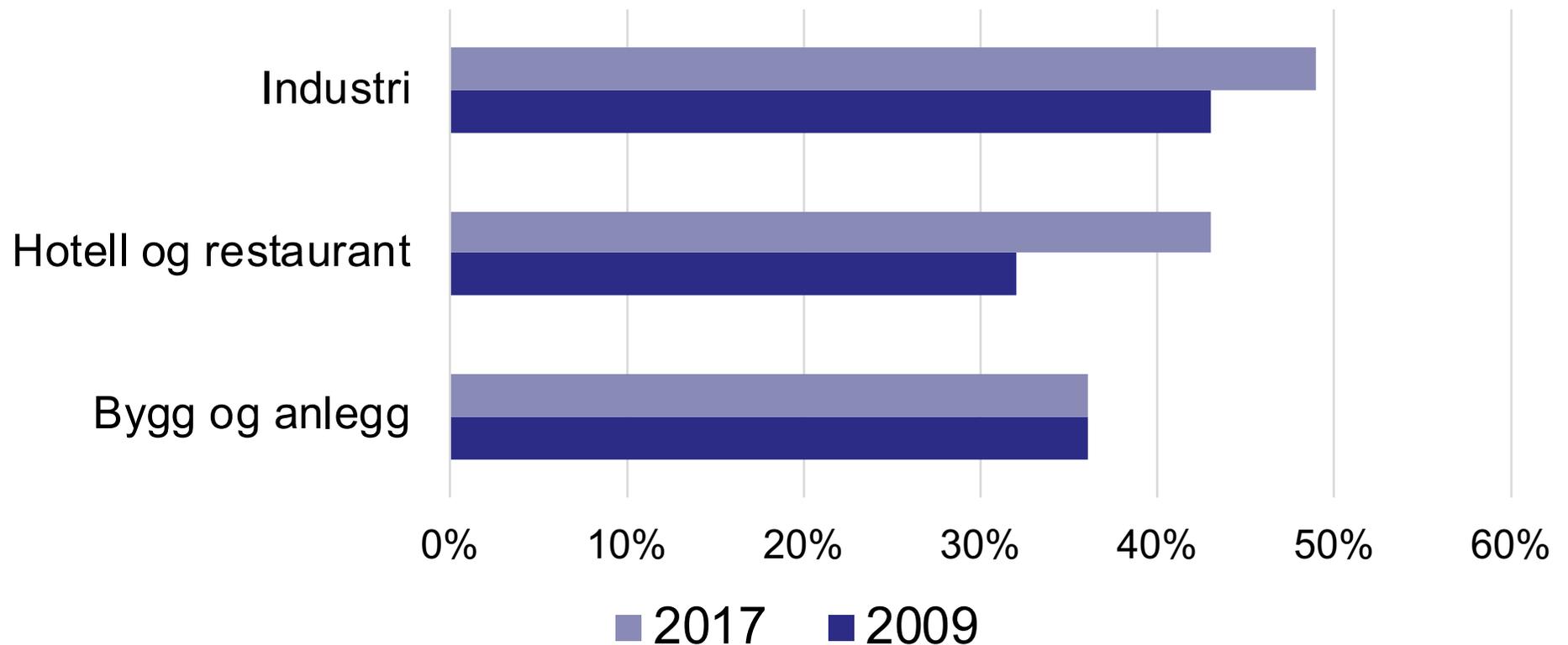
Foto: Berge Myrene, sprakinorge.no

Rett og plikt til opplæring i norsk:

«Nordiske borgere og utlendinger som omfattes av 'Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde' (EØS-avtalen), omfattes *ikke* av paragrafen her.»

Tilbyr virksomhetene språkopplæring?

Vil lovfeste språkkrav

«Regjeringen vil innføre et nasjonalt krav om at minoritetsspråklige som vil jobbe i barnehage må kunne godt nok norsk.»

(Regjeringen.no 07.04.2017)

«Høye norskkrav stenger jobbdøren for innvandrere»

(NRK 01.02.2017)

Skjerpet norskkrav for å bli norsk statsborger: «I forslaget til ny integreringslov skjerper Regjeringen kravet til B1 muntlig og skriftlig.»

CEFR (NRK 16.08.2019)

Hvor ligger ansvaret for språkopplæringen?

- Er det et individuelt ansvar for utenlandske arbeidstakere i Norge å lære seg norsk?
- Bedriftenes ansvar?
- Eller er offentlige opplæringstilbud en naturlig følge av språkkrav fra myndighetenes side?

- Forslag fra rapporten: at språkopplæringen for EU/EØS-innvandrere løftes opp på bransjenivå som et samarbeid mellom myndigheter, arbeidsgiver og fagforening (trepartssamarbeidet)

Hva vil det si å lære seg “norsk”?

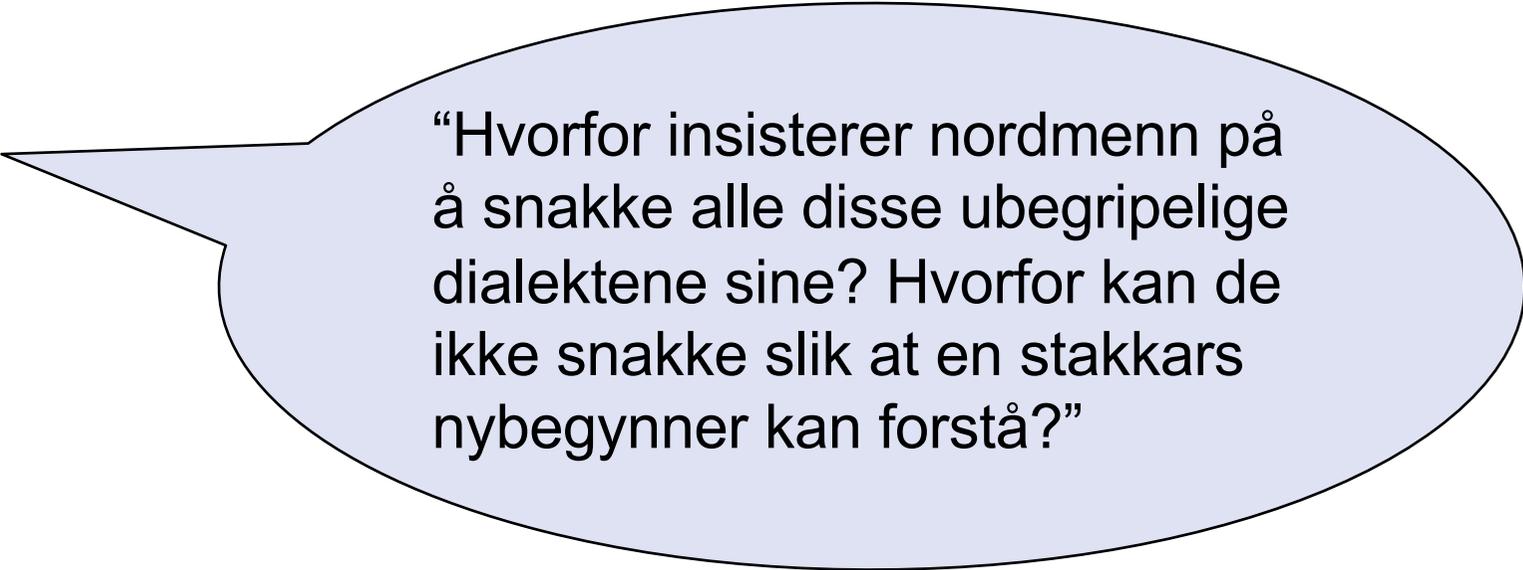
- Lære å forstå/bruke bokmål og nynorsk
- Lære å forstå dialektvariasjon
- Lære å forstå skandinavisk

“Norway is also one of the most dialect-speaking countries in Europe. [...] The most important aspect of the Norwegian language situation, however, is that there is an enormous societal tolerance for linguistic diversity and that, what is more, linguistic diversity in Norway is officially recognised and protected” (Trudgill 2002: 31)

Hva vil det si å lære seg “norsk”?

- Dialekter blir brukt innenfor alle samfunns-domener (formelle og uformelle) og av folk i alle samfunnslag – lite/ingen diglossi, svak standard ideologi (e.g. Akselberg 2005; Mæhlum & Røyneland 2012; Sandøy 2011)
- Bruken av dialekt på offentlige arenaer har økt (e.g. Akselberg 2005; Nesse 2015)
- Nødvendig med reseptiv dialektkompetanse og også forståelse av dansk og svensk

Forstyrrende dialektvariasjon?

“Hvorfor insisterer nordmenn på å snakke alle disse ubegripelige dialektene sine? Hvorfor kan de ikke snakke slik at en stakkars nybegynner kan forstå?”

Tatjana: student fra Russland

Øvergård 2008: *“Når dialekt blir maktspråk”*

Persepsjon og produksjon

- Nye talere syns det norske/skandinaviske språk/dialekt-mangfoldet er svært utfordrende (Ilskava-Panevski 2012)
- Vanskelig å lære fordi “alle snakker engelsk”, og “folk er ikke villige til å snakke “bokmål” (Holmefjord 2013; Jasiulytė 2017)
- Nordmenn skifter ikke dialekt (vil heller skifte til engelsk). Andre tilpassingsstrategier kan være viktigere enn dialekt (Jasiulytė 2017)
- Dialektforståelsen forbedres raskt (Andersen 2014)

Men mange vil lære

- «Alle nordmenn snakker et annet språk enn vi studerer!»
(Framtiden.no, 23.01.2017)
- «Vil ha meir dialekt i norskopplæringa» - viktig for deltagelse og inkludering (Framtiden.no 29.10.2017; Heide 2017)

Foto:Elise Løvereide

Utfordringer

- Vanskelig for mennesker med skandinavisk som andrespråk å forstå dialektmangfoldet i Norden (innad og over landegrensene)
- Ja, men på ingen måte umulig – mange av våre innvandrere kan allerede mange ulike språk/dialekter
 - Skal vi slutte å bruke dialektene våre?
 - Skal vi slutte å bruke skandinavisk?
 - Skal vi skifte over til engelsk?
 - Udemokratisk å ikke innlemme i den skandinaviske variasjonen?
 - Hvordan gi rom for flere språk?

En ny medievirkelighet

- Endrede medievaner hos unge
- Få leser aviser eller ser/hører lineært medieinnhold
- De fleste får nyheter gjennom YouTube el andre SoMe-kanaler – det meste er på engelsk
- Unge er gjerne på flere plattformer samtidig og bruker gjerne flere språk samtidig

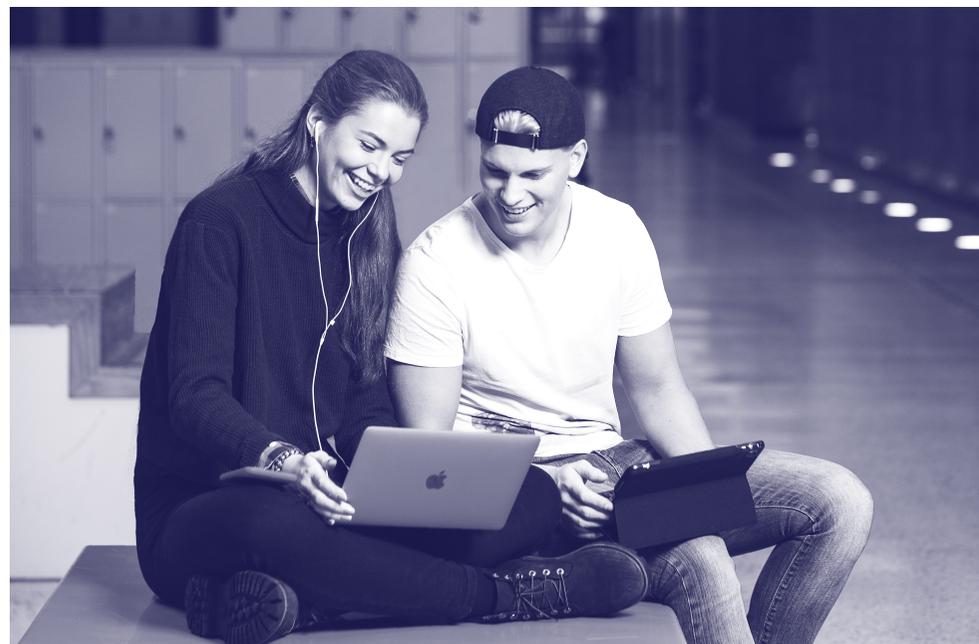

Foto: Nadia Frantsen

Viktigheten av å høre nabospråkene

- Pippi og Emil snakker ikke lenger svensk
 - Dubbing av dansk og svensk for barn under lesealder
 - Ingen tidlig eksponering for nabospråk
 - Vanskelig å få NRK i tale...
-
- Regjeringa vil arbeide for at film og fjernsyn ikke blir dubba, men teksta, når programmet er statlig finansiert eller støtta (Jeløyplattforma 2018)

Noen lyspunkt

- De nordiske allmennkringkasterne har forpliktet seg til å lage totalt tolv dramaserier i året. Disse seriene skal være tilgjengelige på nett-tv i eitt år fra premieredato i alle de nordiske landa.
- Erfaringa med TV-serien *Skam* viste at godt innhold treffer over grensene. Kjennskapen til norsk økte blant unge i nabolanda. NRK oppheva geoblokkeringa for serien.

Språkvariasjon i den den nye (språk)teknologisk hverdagen

- Snakker de digitale assistentene norsk/svensk/dansk?
- Forstår de dialekt?

Bilde: sprakinorge.no

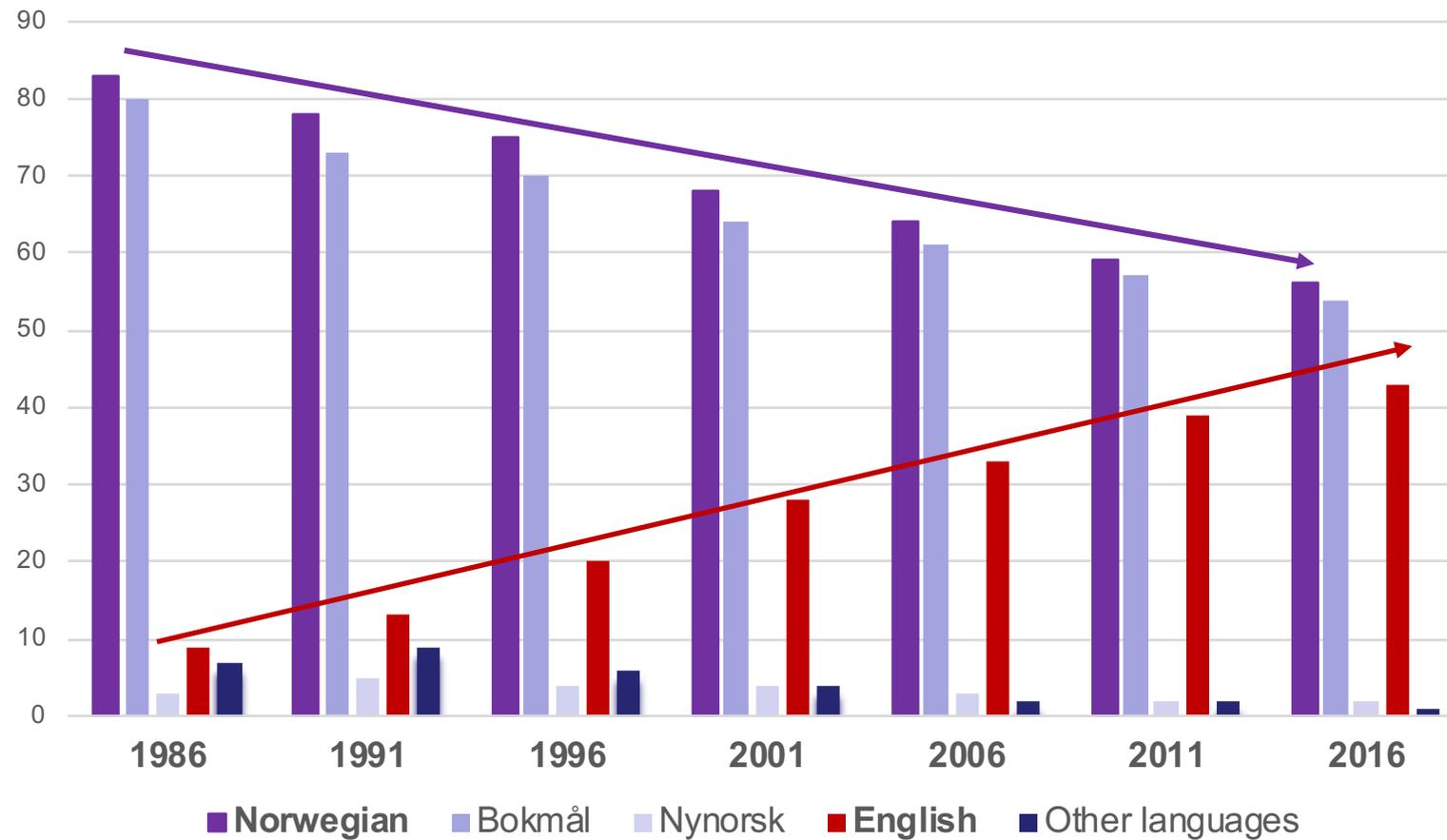
Utfordring

- Språkteknologi som forstår det nordiske språkmangfoldet
- Utviklerne er store internasjonale aktører: Google, Amazon
- Lønner det seg å utvikle språkteknologi for små språk?
- Sørge for at vi har språkdata (som inkluderer dialektvariasjon) for å kunne utvikle nordiske språkteknologiske produkt

Engelsk på frammarsj

- Språkskifte til engelsk innenfor sentrale sosiale domener
 - Akademia
 - Business
 - Utelivsbransjen
 - Hverdagslivet
- Engelsk er de facto et andrespråk ikke et «fremmedspråk» (Rindal 2010)

MA oppgaver i Norge

Engelskparadokset – arbeidsmarkedets behov

- 94% MA-studentene er norske
- 85-90 % får jobber *utenfor* academia
- De fleste trenger å beherske norsk fagspråk i sin arbeidshverdag (NIFU 2018)
- 82 % av norske bedrifter etterspør bedre språkkunnskaper i norsk (Schwach & Elken 2018; NHOs kompetansebarometer)

«High five» for norsk som vitenskapsspråk

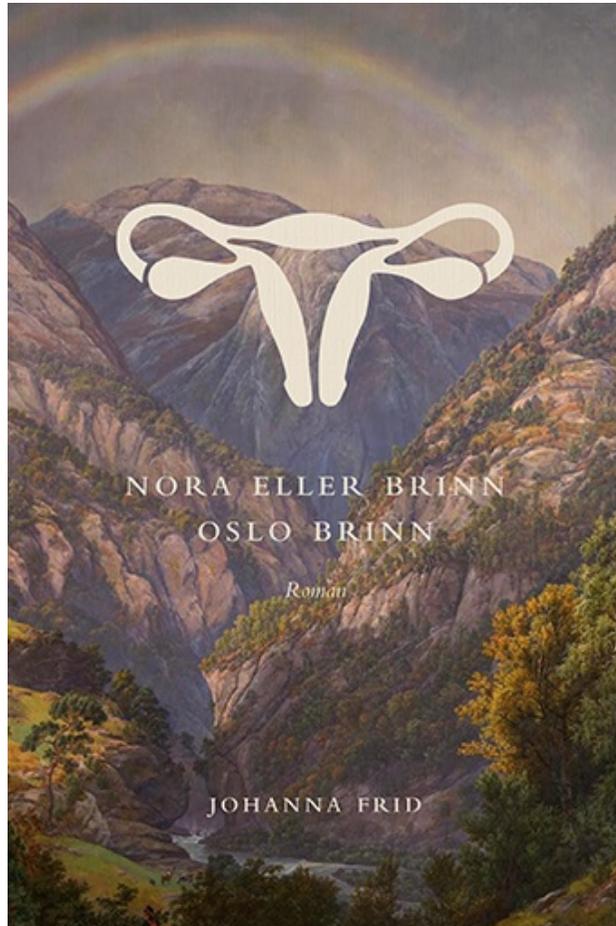

Kulturministeren og kunnskapsministeren: Konferanse om hva som skal til for å sikre norsk fagspråk.

Khrono 13. nov. 2018, Foto: Runhild Heggem

Framlegg til ny språklov

- Føremålet med ei overordna og samla lovgjeving i ei ny språklov er å lage eit formalisert, samla uttrykk for ein **aktiv språkpolitikk i ein fleirspråkleg stat.**
- Kapittel 1 i lovforslaget inneheld overordna føresegner:
 - Departementet gjer framlegg om ein føremålsparagraf, som seier at føremålet med lova er å sikre norsk som eit fullverdig og samfunnsberande språk.
 - Føremålet er å fremje likestilling mellom nynorsk og bokmål og å sikre vern og status for andre språk i Noreg.
 - ...
 - **Departementet føreslår å lovfeste ein rett til å bruke skandinaviske språk i kontakt med det offentlege.**

«Att lära mig förstå danska var ett mycket aktivt beslut. Den gradvisa förståelse jag trodde var rådande mellan grannländerna existerade överhuvudtaget inte; det krävdes Google translate, svett och långa tolkningsdiskussioner med min vän Petter som sedan länge var bosatt i Köpenhamn. Den hösten slog det mig inte att det skulle kunna finnas något romantiskt i att lära sig ett språk för en annan människas skull. Både romantiskt i en slags idealiserad bemärkelse, en fåfäng idé om att faktiskt kunna förstå någon annans värld, men också romantiskt på samma sätt som att ge bort blommor eller plocka ur diskmaskinen. Något mycket konkret, samtidigt symboliskt. Även om danskan och svenskan är grannspråk är de ljudmässiga skillnaderna stora, avgörande ord och meningskonstruktioner skiljer sig markant från varandra. Med andra ord är det ett ambitiöst arbete. Men det var inte förälskelse som fick mig att vilja tränga in i dessa skillnader. Det var ingenting som gick att ta på, bara en plötslig målmedvetenhet.»

UiO : **MultiLing – Senter for flerspråklighet**
Det humanistiske fakultet

Takk for oppmerksomheten!

Nordisk Nabospråksdidaktik og -kommunikasjon i Lærerutdannelsene
Københavns Professionshøjskole, 12.-13. september 2019

Unn Røyneland

